

ویلیام جیمز

حسن کیانی

www.ketab.ir

کیانی، حسین، ۱۳۳۹ -

عنوان و نام پدیدآور : ویلیام جیمز / حسین کیانی.

مشخصات نشر : تهران: دائرة، ۱۳۹۴.

مشخصات ظاهری : ۲۰۰ ص: ۹×۱۹/س.م.

فروست : مجموعه ۱۲۰ جلدی بزرگان روان‌شناسی و تعلیم و تربیت: [ج. ۲۹]

شابک : ۹۷۸-۶۰۰-۲۵۰-۱۱۷-۲

وضعیت فهرست نویسی : فیبا

موضوع : جیمز، ویلیام، ۱۸۴۲ - ۱۹۱۰ م.

موضوع : James, William

موضوع : روانکاوان

موضوع : مریبان

موضوع : روان‌شناسان -- سرگذشتنامه

شناسه ۱۱ : مجموعه ۱۲۰ جلدی بزرگان روان‌شناسی و تعلیم و تربیت: [ج. ۲۹]

رده بندی کنگره : ۱۳۹۴ BF۱۰۹ ج. ۲۹ م۳/آ

رده بندی دیویی : ۱۵۰/۱۹۵۰۹۲۲

شمار کتابشناسی ملی : ۴۰۴۹۳۷۶

موضوع : ویلیام جیمز

تألیف : حسین کیانی

صفحه آرا : گرافیک

مدیر تولید : آریوش سازوند

ناشر: دائرة

لیتوگرافی، چاپ و صحافی: طینت

شمارگان: ۱۱۰ نسخه قطع: پالتوب

نوبت چاپ: اول - ۱۳۹۵

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۲۵۰-۱۱۷-۲

این اثر مشمول قانون حمایت مولفان و مصنفان و هنرمندان مصوب ۱۳۴۸ است. هر کس تمام یا قسمتی از این اثر را بدون اجازه مولف (ناشر) نشر یا پخش یا عرضه کند مورد پیگرد قانونی قرار خواهد گرفت.

تلفن مرکز پخش: ۶۶۴۷۶۳۷۵-۶۶۴۹۲۲۳۵-۶۶۴۷۶۳۸۹

دفتر مرکزی: ۸۸۸۴۶۱۴۸

فہرست

۹	مقدمہ
۱۳	فصل اول: زندگی
۲۷	فصل دوم: اندیشہ
۳۷	- گزارش یک حادثہ
۳۸	- چکیدہ فلسفہ جیمز
۴۱	- سبب و اثر: ماتیسیم با ساختہای دیگر زندگی
۴۲	- نگاہ جیمز بہ حقیقت
۴۳	- باور داسر بہ - ناوند بہ عنوان سرمایہ
۴۶	- واقعیت: چیز
۴۸	- حقیقت، امر حقیقی و امر سببی
۵۱	فصل سوم: آثار
۵۳	آثار
۵۴	اصول روانشناسی
۶۵	(الف) جریان سیال ذهن و خود
۶۶	(ب) احساس ادراک، تخیل و باور
۶۷	(پ) هیجان و ادارہ
۶۹	فصل چہارم: اصول روانشناسی (بخش دوم)
۷۱	- پیشگفتار
۷۱	- گسترہ روانشناسی
۸۶	- فہرست تفصیلی کتاب اصول روانشناسی
۹۸	- تجربہ، کلید فہم عملی
۱۰۱	فصل پنجم: دیدگاہہای روانشناختی جیمز
۱۰۳	- نکات کلی
۱۰۹	فصل ششم: نظر جیمز درباره عادت
۱۲۱	فصل ہفتم: دیدگاہ جیمز درباره اندیشہ
۱۴۷	فصل ہشتم: ارادہ معطوف بہ ایمان / باور
۱۶۹	فصل نہم: تنوع تجربہ دینی

سخن ناشر

جان چه باشد در خبر جز آزمون هر که را افزون خبر، جانش فزون
جان را از جان حیوان بیشتر از چه؟ از آن کو فزون دارد خبر

مطالعه زندگی، تفکر و دیدگاه بزرگان علم، بویزه بزرگان علوم رفتاری، تسلیم و تربیت که عمر خود را در توصیف و تبیین ذهن و دل آدمی صرف کرده‌اند، هم دلپذیر است و هم چالش‌انگیز و تناقض‌آمیز. سفری است از «خبر تن» به ژرفای ناشناخته و همواره در جستجوی «خویشتن» سیمر نموها، تصویر هست‌ها و جلوه نیلوفرانه رفتار و تبیین و تفسیر، محاسن و معس و اسباب و چگونگی برآمدن این زیبایی از لجن‌زار است.

بیروان همه ادیان این دیانت‌داری را آموخته‌اند که از بطن ظلمت، آب زندگانی می‌جوشد و به عقل، حلال دریافت‌اند که خلیفه حق از گل‌گندیده و به نفخه او به رفتار شد و می‌بینند که چگونه آفریننده از آب لُزج بویناک زیباترین آفریده را آفرین می‌گوید. با این حال این همه آموزه، همواره در یاد «خودآینه» عمیق‌پاید، از این رو همسفری دانشجویان با روان‌شناسان، عصب‌شناسان، ژن‌پزشکان و مربیان بزرگ همچنان در عین جذابیت، همراه با قدری سردی است. دوگانگی و در پاره‌ای اوقات ورود به ژرفاها، نفس‌گیر و دشوار است. با این همه اگر این راه، روشمندان و با طرح و نقشه سنجیده‌ای پیموده شود، یکی از پرمعنی‌ترین جستجوهاست. زیرا معرفت به نفس، معرفتی ربانی است.

بدین خاطر، بخش پژوهشی «نشر دانژه» پس از روزها گفتگو و رای‌زنی، بر آن شد تا از فرهیختگان و خبرگان علوم رفتاری و تعلیم تربیت کشور درخواست کند که مجموعه‌ای یکصد و بیست جلدی از زندگینامه نظریه‌پردازان این حوزه معرفت را به رشته تحریر درآورند.

از همه مؤلفان دانشور و بزرگوار این مجموعه سپاسگزاریم که با قرونی و به انگیزه خدمت فرهنگی دشواری‌های این دعوت را پذیرا شدند.

تألیف را بر ترجمه ترجیح داده‌ایم بدین خاطر که نوشته‌های خارجی، با سرفصل‌ها، حجم و چارچوب تعیین شده هر کتاب سازگار نبود. به علاوه، بر این باوریم که هم‌اکنون استادان و متخصصان کشور، در زمینه‌های مورد نظر، به چنان بلوغ و پختگی علمی نایل شده‌اند که با تفسیر از زمینه ژرف و گستره فلسفی - علمی، دقیق‌تر از ترجمه یک اثر، عهده شرح و نقد نظریه‌ها برآیند.

در انتخاب بزرگان، گستره نفوذ و تأثیر، نوآوری و خلاقیت در ارائه نظریه‌ها، روان‌شناختی، عصب‌شناختی و تربیتی، میزان و بسامد پژوهش‌های انجام گرفته و بالاخره دامنه کاربرد آن، مد نظر قرار داده‌ایم.

چون دوره کودکی و جوانی انسان نیز همچون کسان دیگر در شکل‌گیری شخصیت، انگیزش و سپس و سوگیری او مؤثر بوده و هر نظریه‌ای هم زاده و هم پاسخگویی نیازهای زمان است، از این‌رو، دوران کودکی، شرایط خانوادگی، زمینه‌های تحصیلی، مبانی فلسفی و چارچوبهای تنوریک، کاربردها و نقد نظریه‌ها از جمله فصول ثابت و همسانی است که در تدوین این مجموعه سنجانده شده است. کتاب حاضر، دفتری از این مجموعه ۱۲۰ جلدی است که به

« ویلیام جیمز » اختصاص یافته است.

از خداوند علی‌حکیم توفیق و از خوانندگان گرانقدر، استادان، دانشجویان و فرهنگ‌دوستان کشور راهنمایی مسئلت می‌کنیم.

مقدمه

بسیاری ویلیام جیمز را بینش‌ورترین و اندیشه‌مندترین روان‌شناس و فیلسوف آمریکایی و یکی از سه پراگماتیست بزرگ (چارلز ساندرز پیرس و جان دیویی) می‌دانند. او استاد روان‌شناسی و فلسفه دانشگاه هاروارد بود و در روزگار خود به مشهورترین روان‌شناسان بعد از نام‌آورترین فیلسوف آمریکایی تبدیل شد. او در دوران خود با تصاویر گرفتن از نظام‌های عقل‌گرایان اروپایی و ایده‌آلیست‌های آلمانی نوعی روان‌شناسی را پایه‌گذاری کرد که رنگ و بویی فلسفی داشت و فلسفه‌ای را بنیاد نهاد که رهیافت‌های روان‌شناسانه در آن موج می‌زد. جیمز ذهن را در جریانی سیال و پیوسته می‌دید. او به دنبال یافتن حقیقت "خود" از حس، احساس، ادراک و تخیل شروع کرد و به باور

رسید. در فلسفه پراگماتیک (عمل‌گرایانه) او که نگاهی غیر انتزاعی به معنای تصورات و باورها دارد، آن‌ها را از لحاظ تفاوت‌های عملی و واقعی در زندگی مردم مورد کاوش قرار می‌دهد. او در رویارویی با پوزیتیویست‌ها و اصحاب حلقه وین، گونه دیگری از تجربه یعنی تجربه دینی را مطرح کرد و نوعی الاهیات تجربی را بسط داد. نظام فلسفی او بر واقعیت‌های تجربی استوار است ضمن آنکه ارزش‌های اخلاقی و دینی را با عنایت به رویکرد پراگماتیستی خود دارای نتایج پرمایه‌های مفید و عملی می‌داند و موافقت آن‌ها را با حقیقت می‌پذیرد و به تکرر و تنوع تجربه دینی باور داشت و این موضوع را در کتاب **تنوع تجربه دینی** به تفصیل بیان داشته است. جیمز منادی این نگاه بود که گرایش‌های مادی‌گرایانه روان‌شناسی با گرایش‌های ضد مادی‌ایان فیزیک سازگارند. پرسش اصلی فلسفی از نظر جیمز همچون سراط آن است که "چگونه زندگی کنیم؟". فلسفه پراگماتیسم جیمز در حقیقت روشی است برای به‌دست آوردن نتایج عملی از تمام نظام‌های فلسفی، و خصوصیت عمده آن بی‌طرفی در میان عقاید و آراست. به دلیل اندیشه‌ها و نظریه‌های عمیق و تأمل برانگیز ویلیام جیمز به ویژه نشر روان و بدایش هنوز هم آثار او پس از یکصد سال از مرگش علاقه‌مندان فراوانی دارد و پیوسته تجدید چاپ می‌شوند.

ویلیام جیمز مرد عمل و فیلسوف کردار بود و تا حد زیادی عصبی و وجد و جذبه‌های علمی در حرکت‌های پر جنب و جوش دوران خود شرکت می‌جست. او همواره ندای به اصطلاح "حیات فعال" را سر می‌داد. او در عین حالی که می‌کوشد نقش عارفان خاموش را توجیه کند اما زمانی که خودش ناظر آنان است عرفانی فعال و نه انفعالی را جست‌وجو می‌کند که همواره در جهد و ستیز

است. او در زمانی می‌زیست که روان‌شناسی به عنوان رشته‌ای علمی از سوی ویلهلم ووندت در آلمان و جی استانلی هال یا هوگو مونستربرگ همکار جیمز در هاروارد در ایالات متحده در حال بنیان‌گذاری بود. در آن زمان روان‌شناسی دینی تازه داشت به رشد و شکوفایی می‌رسید. به طور کلی ویلیام جیمز را فیلسوفی می‌دانند که فلسفه را در زندگی روزانه به کار بست. مطالعه ویلیام جیمز و آثار او از آن جهت برای ما اهمیت دارد که او در فهم حقیقت در هیچ نقطه‌ای متوقف نشد، چرا که معتقد بود کلیت حقیقت و نه تعامیت خیر و نیکی برای هیچ فردی به تنهایی آشکار نمی‌شود، هرچند هر فردی با توجه به زاویه دید و موضع گرایشش فقط بخشی از حقیقت را می‌بیند و درمی‌یابد. جیمز برای همین نگرش‌های فردی و حقیقت‌های جزئی نیز احترام قائل بود و باور داشت که باید درجات رشد و پرورش همین حقایق جزئی را فراهم ساخت و با تعاملاً و تسارب آن‌ها دامنه شناخت را گسترده‌تر کرد و این تنها از طریق گفت‌وگو میان صاحبان آرای گوناگون میسر خواهد شد.